

JO RIKSDAGENS OMBUDSMÄN

FÆNGSLER UDEN STRAFCELLE –
FORDELE OG UDFORDRINGER I NORGE OG
SVERIGE?

1 september 2021

Lars Olsson, föredragande (legal advisor),
Opcat-enheten

Sammanfattning

- Placering i enrum, isolering, som disciplinär bestraffning avskaffades 1976
- Misskötsamhet i anstalt kan i dag leda till varning och uppskjuten villkorlig frigivning
- Det finns möjligheter till placering i avskildhet av andra skäl, t.ex. ordning och säkerhet
- Det förekommer isolering av intagna i svensk kriminalvård

Bakgrund

- Gemensamhet med andra är en huvudregel i modern svensk kriminalvård
- En tidigare möjlig disciplinär bestraffning i anstalt var isoleringsstraff (max 7 dagar)
- Isoleringsstraff användes i mitten av 1970-talet endast i ett fåtal anstalter och oftast för korta tidsperioder

Motivering till isoleringsstraffets avskaffande 1976

- Skadeverkningarna av isolering
- Hellre förebyggande åtgärder än tvång
- Isoleringsstraff sågs inte som en nödvändig åtgärd för att komma tillrätta med disciplinproblem i anstalterna

(se prop. 1975/76:175)

Åtgärder vid misskötsamhet

- Varning (fängelselagen 12 kap. 1 §)
- Uppskjuten villkorlig frigivning om det finns särskilda skäl (brottsbalken 26 kap. 6 a §)
 - om en intagen inte har deltagit i eller har misskött åtgärder som syftar till att förebygga återfall i brott eller främja anpassning i samhället, eller
 - om en intagen annars på ett allvarligt sätt har brutit mot föreskrifter och villkor

Processuella rättigheter (12 kap. fängelselagen)

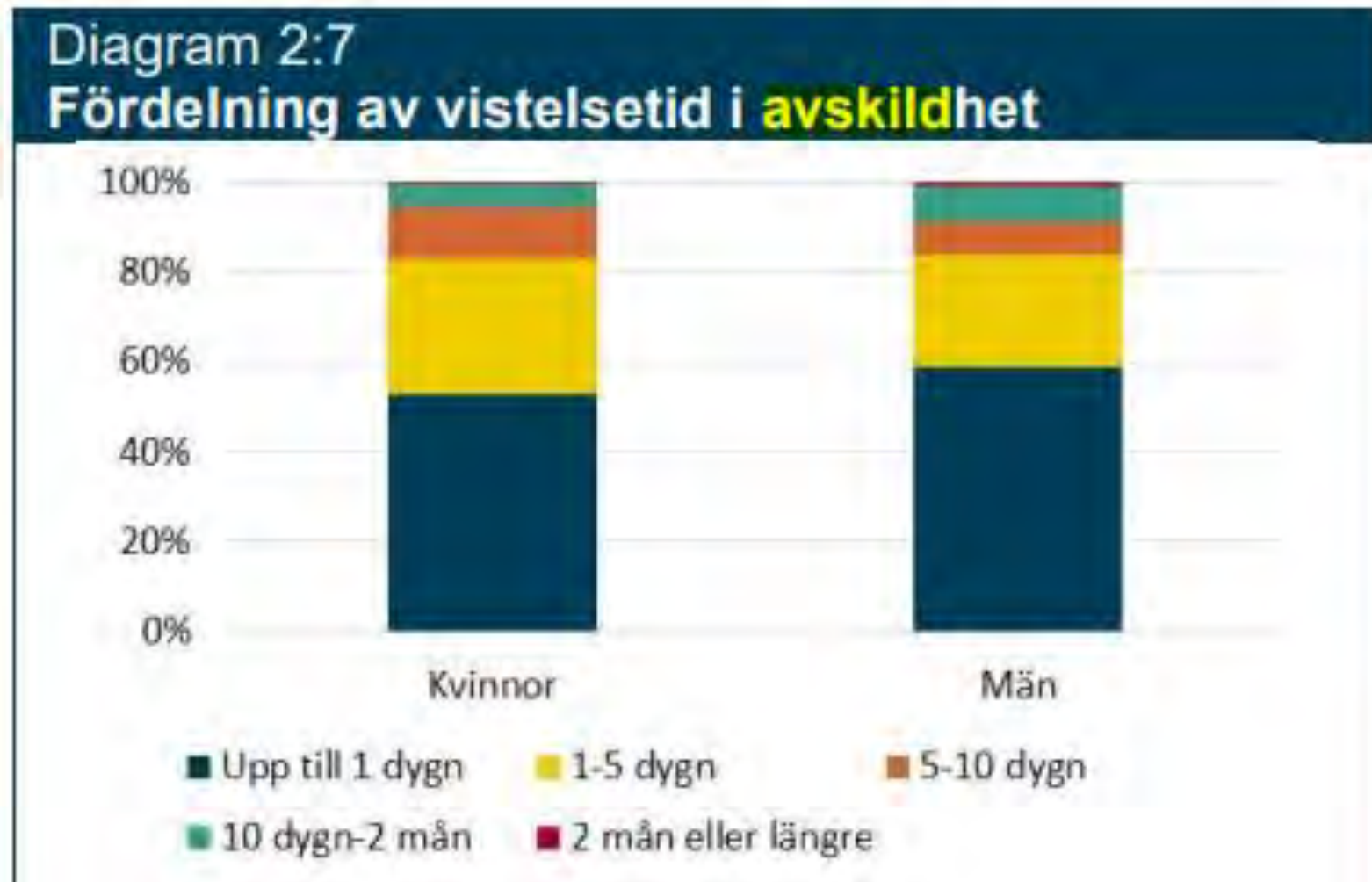
- skyndsam handläggning
- förhör innan varning utdelas
- offentligt biträde som huvudregel vid uppskjuten villkorlig frigivning
- rätt att yttra sig innan beslut om uppskjuten villkorlig frigivning

Grunder för avskildhet enligt fängelselagen (6 kap.)

- Egen begäran
- Ordnings- och säkerhetsskäl
- Utredning av misskötsamhet
- Vid kroppsbesiktning

Längd på placering i avskildhet i anstalt

(bild från Kriminalvårdens årsredovisning 2020)

Beslut från JO

- Avskildhet i anstalt
 - Säkerhetsavdelningar (se t.ex. JO 2018/19 s. 218)
 - Kvinnliga intagna (se t.ex. JO 2018/19 s. 165)
 - Egen begäran (se t.ex. inspektionsprotokoll O 46-2019)
 - Kollektiv arbetsnedläggning (se t.ex. 1754-2020)

- Processen i ärenden om varning och uppskjuten frigivning (se t.ex. JO 2016/17 s. 294 och JO 2019/20 s. 226)

Isolering i häkte

JO 2020/21 s. 164

- isolering förekommer både av intagna med restriktioner och intagna som har en laglig rätt att vistas i gemensamhet
- brist på lokaler och personal
- svårigheter med isoleringsbrytande åtgärder (mellanmänsklig kontakt)

Se också O 19-2019 om beläggningssituationen.

Lars Olsson, föredragande/legal advisor
lars.olsson@jo.se

www.jo.se
Slut